

Wpływ fitazy i kalcytriolu na cechy wytrzymałościowe kości udowych kurcząt brojlerów

IWONA PUZIO, MAREK BIEŃKO, RADOSŁAW RADZKI,
MAŁGORZATA KAPICA, RAFAŁ FILIP*

Katedra Biochemii i Fizjologii Zwierząt Wydziału Medycyny Weterynaryjnej AR, ul. Akademicka 12, 20-033 Lublin,
*Pracownia Chorób Metabolicznych i Degeneracyjnych Tkanki Kostnej Instytutu Medycyny Wsi,
ul. Jaczewskiego 2, 20-950 Lublin

Puzio I., Bieńko M., Radzki R., Kapica M., Filip R.

Influence of phytase and calcitriol on mechanical parameters of femora in broiler chickens

Summary

The purpose of the present study was to estimate the effects of microbial phytase administered to an adequate vitamin D₃ diet and combined supplementation of phytase and 1,25-dihydroxycholecalciferol to the diet without vitamin D₃ on the mechanical properties of broiler chicken bones.

The birds were divided into 3 groups: a control fed on an adequate vitamin D₃ diet (starter - 2500 IU, grower - 2000 IU/kg feed), experimental group I fed on a vitamin D₃ diet supplemented by 750PU phytase, and experimental group II fed on a diet without vitamin D₃ but supplemented by 750PU phytase and 3 mg 1,25(OH)₂D₃ (calcitriol). On the 42nd-day-of-life 15 birds from each treatment were slaughtered and their femora were isolated for feature analysis. Bone mass and length were measured. The three-point bending test was used to determine physical bone parameters: maximum strength and maximum elastic force. The geometrical parameters: cross-sectional area, second moment of inertia, mean relative wall thickness and cortical index, were also measured. The obtained results indicate that an addition of 750PU/kg of phytase to the adequate vitamin D₃ diet did not have a significant effect on the strength of the bones. A combined supplementation of 3 µg of 1,25(OH)₂D₃ and 750 PU of phytase improved the strength of the femur. The addition of calcitriol and phytase to the diet without vitamin D₃ had more effect on the mechanical properties of the femur than an adequate level of vitamin D₃.

Keywords: vitamin D₃, 1,25(OH)₂D₃, phytase, bone, chickens

Niedobór cholekalciferolu i jego aktywnych metabolitów u młodych ptaków powoduje obniżenie tempa wzrostu organizmu, zmiany w syntezie macierzy organicznej i zmniejszenie sieciowania kolagenu oraz zaburzenia mineralizacji, co w konsekwencji wpływa na wytrzymałość mechaniczną kości. U dorosłego drobiu wywołuje natomiast demineralizację kości prowadzącą do osteomalacji i patologicznych złamań. U niosek dochodzi do zmniejszania wylęgowości, nieśności oraz spadku wytrzymałości skorupki jaja, która staje się cienka i łamliwa (2, 3, 5, 13, 17). Dlatego też do zapewnienia optymalnego wzrostu kości i ich metabolizmu mineralnego ważne jest odpowiednie dostarczanie cholekalciferolu w paszy, co jest koniecznością warunkującą opłacalność produkcji. Niektórzy badacze uważają jednak, że mimo to u młodych, szybko rosnących kurcząt nie dochodzi do syntezy odpowiedniej ilości 1,25(OH)₂D₃, która zapewniałaby poziom resorpcji Ca i P, warunkujący prawidłowy rozwój i wzrost kości (2, 6, 18).

Poziom witaminy D₃ w paszy warunkuje m.in. trawienie i retencję fosforu. Zawartość P w paszy jest

związana z tendencją do występowania u kurcząt dyschondroplazji piszczelowej (15). W paszach pochodzenia roślinnego fosfor występuje głównie w postaci soli kwasu fitynowego, w niewielkim stopniu wykorzystywanych przez ptaki i zwierzęta monogastryczne (1, 9, 10, 14). Dodatek do paszy fitazy – enzymu hydrolizującego wiązania estrowe fitynianów – redukuje zaburzenia funkcji kończyn i śmiertelność kurcząt na diecie deficytowej pod względem fosforu, powoduje wzrost parametrów wytrzymałościowych kości i gęstości mineralnej kości (12, 16). Niektóre badania wskazują, że witamina D₃ wpływa na potencjalną hydrolizę fitynianów, warunkując zwiększoną retencję fosforu fitynowego i to zarówno w obecności dodatku fitazy, jak też jej braku (4, 8, 11).

Podjęte badania miały na celu określenie wpływu dodatku mikrobiologicznej fitazy do paszy o odpowiedniej zawartości witaminy D₃ oraz łącznego stosowania dodatku fitazy i 1,25(OH)₂D₃ do paszy nie zawierającej witaminy D₃ przez okres pierwszych 42 dni życia na wzrost i rozwój układu kostnego kurcząt brojlerów.

Material i metody

Badania zostały przeprowadzone na 90 kurczętach brojlerach utrzymywanych w klatkach, w standardowych warunkach zoohigienicznych (temperatura, światło) ze stałym dostępem do wody i paszy. Czas doświadczenia obejmował okres od 1. do 42. dnia życia.

Jednodniowe kurczęta zaliczono w sposób losowy do 3 grup (kontrolnej i 2 doświadczalnych) liczących po 30 osobników. Do 21. dnia życia ptaki żywiono mieszankami starter (Ca – 0,79%, Pp – 0,38%; Ca : Pp – 2,08), zaś od 22. do 42. – mieszankami grower (Ca – 0,70%, Pp – 0,34%, Ca : Pp – 2,06). Grupa kontrolna K otrzymywała paszę z dodatkiem witaminy D₃ w ilości zgodnej z normami żywienia kurcząt brojlerów (starter – 2500 IU/kg, grower 2000 IU/kg paszy), grupa doświadczalna I żywiona była paszą o odpowiedniej zawartości witaminy D₃ wzbogaconą dodatkiem fitazy w ilości 750 PU/kg, zaś grupa II otrzymywała paszę bez witaminy D₃ suplementowaną natomiast fitazą w ilości 750 PTU/kg oraz 1,25(OH)₂D₃ (kalcitriol) w ilości 3 µg/kg paszy.

W 42. dniu życia 15 kurcząt z każdej grupy (F = 8, M = 7), o masie ciała najbardziej zbliżonej do średniej dla danej płci, poddano ubojowi. Po uboju izolowano kości udowe jako reprezentatywne w odniesieniu do badań układu kostnego kurcząt. Ocenie poddana została ich masa (z dokładnością do 0,1 g) i długość (z dokładnością do 1 mm). Z wykorzystaniem trójpunktowego testu zginania (Instron 4302, 1 kN, 10 mm/min.) oznaczone zostały cechy wytrzymałościowe kości na podstawie pomiarów: wartości siły maksymalnej, przy której następuje dezintegracja struktury kości oraz wartości siły w punkcie przekraczania granicy sprężystości. Charakterystyka cech wytrzymałościowych została przeprowadzona na podstawie oceny wartości bezwzględnych oraz przeliczenia ich wartości na masę poddanych badaniom kości i masę ciała.

Przeprowadzone zostały również badania morfometryczne kości, które obejmowały ocenę:

– cech geometrycznych: wtórny moment bezwładności w odniesieniu do osi poziomej $I_x = 3,14 (B^3H - b^3h)/64$, pole powierzchni przekroju poprzecznego $A = 3,14 (HB - hb)/4$, średnią względną grubość ścian $MRWT = [(B - b)/b + (H - h)/h]/2$.

– wskaźników korowych kości: grubość warstwy korowej $GWK = H - h$, wskaźnik korowy $WK = (H - h)/H$, powierzchnię korową $PK = H^2 - h^2$, wskaźnik powierzchni korowej $WPK = (H^2 - h^2)/H^2$.

Oznaczenia literowe H, h, B i b odpowiadają: H – horyzontalna średnica zewnętrzna, h – horyzontalna średnica wewnętrzna, B – wertykalna średnica zewnętrzna, b – wertykalna średnica wewnętrzna (7).

Uzyskane wyniki badań poddano analizie statystycznej, określając różnice między grupami z wykorzystaniem testu t-Studenta przy poziomie istotności $p \leq 0,05$.

Wyniki i omówienie

Dodatek fitazy do paszy o prawidłowej zawartości witaminy D₃, zgodnej z normami żywienia zwierząt, powodował wzrost masy ciała kurcząt, przy czym istotne statystycznie różnice stwierdzono w odniesieniu do grupy otrzymującej paszę suplementowaną fitazą i kalcitriolem (tab. 1). Masa ciała kurcząt otrzymujących paszę bez witaminy D₃ z dodatkiem enzymu i 1,25(OH)₂D₃ kształtowała się na poziomie zbliżonym do grupy kontrolnej (tab. 1).

Nie stwierdzono wpływu zastosowanego żywienia na masę i długość poddanych badaniom kości udowych. We wszystkich poddanych ocenie grupach wartości tych parametrów utrzymywały się na zbliżonym poziomie (tab. 1).

Różnice w wartościach bezwzględnych siły maksymalnej i siły sprężystości, jak również wartości tych parametrów w odniesieniu do masy kości i masy ciała nie wykazywały istotnych statystycznie różnic między grupą kontrolną a grupą otrzymującą paszę z dodatkiem enzymu (tab. 2). Kości udowe kurcząt żywionych paszą bez witaminy D₃ wzbogaconą w kalcitriol i fitazę cechowały się najwyższymi potwierdzonymi statystycznie wartościami cech wytrzymałościowych (tab. 2). Wartości bezwzględne siły maksymalnej oraz siły sprężystości kości kurcząt otrzymujących jednoczesny dodatek fitazy i kalcitriolu były większe odpowiednio o 19,9% i 13,1% w odniesieniu do grupy kontrolnej i o 9,2% i 6,7% niż w grupie otrzymującej dodatek fitazy. Wzrost wytrzymałości kości na działanie

sił odkształcających w wyniku zastosowania w żywieniu kurcząt paszy nie zawierającej witaminy D₃, ale z dodatkiem aktywnego jej metabolitu 1,25(OH)₂D₃ oraz fitazy został jednoznacznie potwierdzony przy ocenie przypadających na masę kości i masę ciała wartości siły maksymalnej i siły sprężystości. Przy zbliżonej masie kości udowych we wszystkich gru-

Tab. 1. Masa ciała (g), masa (g) i długość (mm) kości udowych w 42. dniu życia kurcząt (n = 15, $\bar{x} \pm s$)

Grupa	Masa ciała (g)	Masa kości (g)	Długość kości (mm)
K	2029 ± 59	12,9 ± 0,54	80 ± 0,83
I	2190 ± 61 ^a	13,7 ± 0,56	81 ± 0,85
II	2017 ± 48 ^b	13,2 ± 0,50	80 ± 0,63

Objaśnienia: a, b – wartości średnie w kolumnach oznaczone różnymi literami różnią się istotnie przy $p \leq 0,05$

Tab. 2. Wartości siły maksymalnej i siły sprężystości kości udowych (N, N/g kości, N/kg masy ciała × 1000) w 42. dniu życia kurcząt (n = 15, $\bar{x} \pm s$)

Grupa	Siła maksymalna			Sprężystość		
	N	N/g kości	N × 1000/kg m.c.	N	N/g kości	N × 1000/kg m.c.
K	266 ± 14 ^a	20,3 ± 0,95 ^a	12,8 ± 0,59 ^a	182 ± 8,1 ^a	14,2 ± 0,6 ^a	8,9 ± 0,31 ^a
I	292 ± 17 ^a	21,2 ± 0,63 ^a	13,2 ± 0,46 ^a	193 ± 8,7	14,2 ± 0,5 ^a	8,8 ± 0,22 ^a
II	319 ± 13 ^b	24,2 ± 0,76 ^b	15,6 ± 0,63 ^b	206 ± 7,5 ^b	16,4 ± 0,6 ^a	10,6 ± 0,42 ^b

Objaśnienia: jak w tab. 1.

pach wartości siły maksymalnej i siły sprężystości przypadające na 1 gram masy kości w grupie otrzymującej dodatek fitazy i kalcitriolu były odpowiednio większe o 19,2% i 15,5% w porównaniu z grupą kontrolną i o 14,1% i 15,5% w porównaniu z grupą żywioną paszą z dodatkiem fitazy. Przy utrzymującej się na zbliżonym poziomie masie ciała kurcząt grupy kontrolnej i doświadczalnej II, wartości parametrów fizycznych przypadających na jeden kilogram masy ciała u kurcząt grupy II były większe o 21,8% (siła maksymalna) i 19,1% (siła sprężystości). Wartości siły maksymalnej i siły w punkcie przekraczania granicy sprężystości przypadające na kilogram masy ciała u kurcząt grupy I były natomiast o 18,2% i 20,5% mniejsze niż w grupie II otrzymującej paszę bez witaminy D₃, ale z kalcitriolem i fitazą.

Analiza cech geometrycznych wykazała, że najwyższymi potwierdzonymi statystycznie wartościami pola powierzchni przekroju poprzecznego i średniej względnej grubości ścian cechowały się kości kurcząt otrzymujących jednoczesny dodatek enzymu i kalcitriolu. Nie stwierdzono natomiast istotnych statystycznie różnic w odniesieniu do wartości wtórnego momentu bezwładności (tab. 3). Zastosowanie w żywieniu kurcząt paszy z fitazą oraz paszy wolnej od witaminy D₃, ale wzbogaconej fitazą i kalcitriolem w niewielkim stopniu wpłynęło na wskaźniki korowe kości. Najwyższe wartości tych parametrów, podobnie jak cech wytrzymałościowych, stwierdzono u kurcząt grupy II, ale jedynie w odniesieniu do grubości warstwy korowej analizowanych kości stwierdzono istnienie statystycznej istotności (tab. 3).

Reasumując należy stwierdzić, że zastosowanie w żywieniu kurcząt brojlerów paszy o prawidłowej zawartości witaminy D₃ z dodatkiem fitazy w ilości 750 PU/kg paszy nie wpłynęło w istotnym stopniu na wytrzymałość fizyczną kości. Natomiast stosowanie równoczesnego dodatku fitazy w ilości 750 PU/kg i 1,25(OH)₂D₃ w ilości 3 µg/kg do paszy nie zawierającej witaminy D₃ przyczyniło się do wzrostu cech wytrzymałościowych kości udowych kurcząt brojlerów. Dodatek fitazy i kalcitriolu do paszy pozbawionej witaminy D₃ warunkował znacznie większą wytrzymałość kości udowych kurcząt niż żywienie mieszanką o adekwatnej zawartości witaminy D₃.

Tab. 3. Wartości parametrów geometrycznych i wskaźników korowych kości udowych w 42. dniu życia kurcząt (n = 15, $\bar{x} \pm s$)

Grupa	Parametry geometryczne			Wskaźniki korowe			
	Ix (mm ⁴)	A (mm ²)	MRWT	GWK (mm)	PK (mm ²)	WK (%)	WPK (%)
K	287 ± 32	38 ± 2,1 ^a	0,50 ± 0,02 ^a	3,1 ± 0,08 ^a	50,7 ± 1,74	32,2 ± 0,81	53,9 ± 1,13
I	355 ± 32	42 ± 2,3	0,54 ± 0,03 ^a	3,3 ± 0,14	54,8 ± 3,14	32,9 ± 1,02	54,8 ± 1,38
II	347 ± 35	45 ± 2,4 ^b	0,64 ± 0,03 ^b	3,6 ± 0,23 ^b	58,5 ± 3,77	36,6 ± 2,05	59,3 ± 2,57

Objaśnienia: jak w tab. 1.

hydroxycholecalciferol, protein, and synthetic zeolite. Poultry Sci. 1992, 71, 2041-2055.

- Edwards H. M.: 1,25-dihydroxycholecalciferol supplementation increases natural phytate phosphorus utilization in chickens. J. Nutr. 1993, 123, 567-577.
- Edwards H. M.: Nutrition and skeletal problems in poultry, Poultry Sci. 2000, 79, 1018-1023.
- Elliot M. A., Edwards H. M.: Effect of genetic strain, calcium and feed withdrawal on growth, tibial dyschondroplasia, plasma 1,25-dihydroxycholecalciferol, and plasma 25-hydroxycholecalciferol in sixteen-day-old chickens. Poultry Sci. 1994, 73, 509-519.
- Ferretti J. L., Capozza R. F., Mondelo N.: Interrelationships between densitometric, geometric, and mechanical properties of rat femora: inferences concerning mechanical regulation of bone modeling. J. Bone Min. Res. 1993, 8, 1389-1396.
- Mitchell R. D., Edwards H. M.: Effects of phytase and 1,25-dihydroxycholecalciferol on phytate utilization and quantitative requirement for calcium and phosphorus in young chickens. Poultry Sci. 1996, 75, 95-110.
- Nelson T. S., Ferrara L. W., Storer N. L.: Phytate phosphorus content of feed ingredients derived from plants. Poultry Sci. 1968, 47, 1372-1374.
- O'Dell B. L., de Boland A. R., Koirtzoyhann S. R.: Distribution of phytate and nutritionally important elements among the morphological components of cereal grains. J. Agric. Food Chem. 1972, 20, 718-721.
- Qian H., Kornegay E. T., Denbow D. M.: Utilization of phytate phosphorus and calcium as influenced by microbial phytase, cholecalciferol, and the calcium: total phosphorus ratio in broiler diets. Poultry Sci. 1997, 76, 37-46.
- Puzio I.: Wpływ stosowania fitazy jako dodatku do diety na wzrost, rozwój i mineralizację układu kostnego kurcząt brojlerów. Medycyna Wet. 1999, 55, 627-630.
- Rath N. C., Huff G. R., Huff W. E., Balog J. M.: Factor regulating bone maturity and strength. Poultry Sci. 2000, 79, 1024-1032.
- Ravindran V., Ravindran G., Sivalogan S.: Total and phytate phosphorus contents of various foods and feedstuffs of plant origin. Food Chem. 1994, 50, 113-136.
- Rennie J. S., Thorp B. H., Whitehead C. C.: The effect of dietary 1,25-dihydroxycholecalciferol in preventing tibial dyschondroplasia in broilers fed on diets imbalanced in calcium and phosphorus. Br. J. Nutr. 1993, 69, 809-816.
- Sohail S. S., Roland D. A.: Influence of supplemental phytase on performance of broilers four to six weeks of age. Poultry Sci. 1999, 78, 550-559.
- Whitehead R. H., Fleming: Osteoporosis in cage layers. Poultry Sci. 2000, 79, 1033-1041.
- Xu T., Leach R. M., Hollis B., Soares J. H.: Evidence of increased cholecalciferol requirement in chicks with tibial dyschondroplasia. Poultry Sci. 1997, 76, 47-53.

Adres autora: dr Iwona Puzio, ul. Akademicka 12, 20-033 Lublin; e-mail: puzio@ursus.ar.lublin.pl

STEIN F. J., GELLER S. C., CARTER J. C.: Ocena migracji mikroczipów u koni, małp i mułów. (Evaluation of microchip migration in horses, donkeys, and mules). J. Amer. Vet. Med. Ass. 223, 1316-1310, 2003 (9)

Badania dotyczyły migracji mikroczipów stosowanych do identyfikacji zwierząt. Grupę I stanowiło 20 koni z mikroczipami wszczepionymi w *ligamentum nuchae*, u których migrację badano w latach 1996-2000. Grupę II stanowiło 16 koni, 12 osłów i 5 mułów, u których badano wędrówkę mikroczipów w okresie 2-67 dni po ich implantacji. Mikroczipy o wymiarach 12 × 2,1 mm i masie 0,06 g transmitowały fale radiowe o długości fali 125 kHz. Mikroczipy wszczepione do *ligamentum nuchae* po lewej stronie szyi w okresie 4 lat nie przemieszczały się z miejsca implantacji. Zwierzęta można było zidentyfikować na podstawie wysyłanych sygnałów radiowych. Identyfikacja zwierząt była możliwa zaraz po wykonaniu implantu.

Piśmiennictwo

- Bredford M. R.: Exogenous enzymes in monogastric nutrition – their current value and future benefits. Anim. Feed Sci. Tech. 2000, 86, 1-13.
- Edwards H. M.: Efficacy of several vitamin D compounds in the prevention of tibial dyschondroplasia in broiler chicken. J. Nutr. 1990, 120, 1054-1061.
- Edwards H. M., Elliot M. A., Soonchararinying S.: Effect of dietary calcium on tibial dyschondroplasia. Interaction with light, cholecalciferol, 1,25-di-